

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת ויקהל-שקלים-מברכים

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 227

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם הדברים אשר צוה ה' לעשת אתם (פרק ל"ה פסוק א')

מה הטעם שהוצרך לומר ויקהל אחר שהוא דבר הרגיל בכל עת אשר יצוה דבר ה'? וביאר האור החיים לצד שראו כי קרן עור פניו וייראו מגשת אליו ולזה הוצרך להקהיל את כולן לבל ימנעו קצת מהמורא וזה שדקדק לומר את כל עדת.

ועוד ביאר במה שכתוב "את כל" על פי מה שפירשתי בפרשת תרומה בפסוק מאת כל איש אשר וכו' שבא לרבות יתומים קטנים ונשים יע"ש, והוא שכתוב "את כל" ב' הריבויים, וטעם שלא הזכיר הג' שהוא שוע זה אינו צריך לקרא לו כי מעצמו בא יבא ברנה בכלל כל ישראל, ובספר הזהר כתוב (ח"ג קצ"ו): שהקהיל האנשים להפרידם מהנקבות לצד שהיה השטן מצוי בינם לבל יזיקם חס ושלום ועם כן, מן הסתם לא יכחיש שלא נזדמנו הנשים לשמוע דבר ה' ובפרט להביא נדבת המשכן, וכן הוא אומר (פסוק כ"ב) ויבואו האנשים על הנשים, אלא יכוין לומר כי הקהיל האנשים בפני עצמן והנשים בפני עצמן ולא באו יחד ולא עמדו במסיבה אחת, והכתוב רמז הדברים בייתור תיבת בני שלא היה צריך לומר את כל עדת ישראל.

שם:

כתוב בילקוט שמעוני שאמר הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת.

למה דווקא על הלכות שבת זה נאמר?

וביאר בספר טעמא דקרא שכמו שבשבת המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כגוי לכל דבריו ומורידין ולא מעלין שהרי הוא כאילו מכריז שהקב"ה לא ברא העולם ואין צריך לשמוע לו כמו כן כשמכריזים ברבים הלכות שבת כאילו מכריזין שהקב"ה ברא העולם וצריך לשמוע לו.

שם:

למה הקדים שבת למלכת המשכן? וגם מה הלשון אלה הדברים שלא מצאנו בשום מקום וגם למה פרט דוקא הבערה?

וביאר בספר טעמא דקרא שבא לתת טעם על מה שאמר בעשרת הדברות ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך שהוא מיותר לגמרי דלא היה לו לומר רק בשבת לא תעשה מלאכה שהרי אין מצוה דוקא לעשות מלאכה כל ו' ועל זה בא כאן לפרש וקאמר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם דהיינו מה שצוה בעשרת הדברות לעשות ששת ימים הכונה על מלאכת המשכן שהוא מצוה לעשות ורק בשבת לא לעשות וכדמסיים ששת ימים וגו' זה הדבר אשר צוה ה' וגו', ולכן פרט גם כן הבערה דעיקר המלאכה שהיו כל ישראל צריכין לעשות למלאכת המשכן הוא הבערה דהתכלת והארגמן ותולעת שני היו מבשלים הסממנים וצובעין והזהב וכסף ונחשת היו צריכין לצרפן באש אבל שאר המלאכות האומנין עשו ולא כל ישראל.

שם:

למה פרט כאן צרכם ולא בכל הדברים?

וביאר בספר טעמא דקרא משום שאלו אינם לצורך בנין המשכן אלא לצורך ההקרבה, ומה שפרט באבני שהם ואבני מילואים לאפוד ולחשן משום שלא תקשה להו למה צריך אבני שהם ואבני מילואים לבנין ולבגדים ולזה הוצרך להודיעם שיהיה שם אפוד וחושן שיצטרכו לו אבנים אלו.

ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה אשר צוה ה' לעשת אתה (פרק ל"ו פסוק ה')

וכי רע הדבר שיהיה בית אלקינו באוצרות זהב לכבוד ולתפארת?

וביאר האור החיים שאכן לא באו לקבול על המובא בית ה' מהזהב וכסף אלא על המובא עשוי מלאכה שהוא דבר שאין צורך בו גם עומד להתקלקל כל שיש די מחסור, והוא אומרו מרבים וכו' מדי העבודה למלאכה פירוש מרבים להביא יותר משיעור העבודה הצריכה למלאכה אשר צוה ה' הא למדת שעל פרטי העבודה הקפידו, והעד לדברינו מאמר הכרזו אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש, ואומרו ויכלא העם מהביא ולא אמר מעשות כי יאמר הכתוב דבר שהוכר לחכמים העושים במלאכה והיא ההבאה.

ויעש ללאת תכלת על שפת היריעה האחת מקצה במחברת כן עשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית (פרק ל"ו פסוק י"א)

מה הטעם אשר החזיר הכתוב כל הפרטים ולא הספיק לומר ויעש כאשר צוה ה' את משה? וביאר האור החיים על דרך אומרו חז"ל (ב"ר פ"ס) שכפל פרשת אליעזר עבד אברהם כי מתוך שחביבה עליו כתבה ב' פעמים, וכמו כן גילה הכתוב בענין מעשה המשכן כי חביב עליו ולזה נכתב ב' פעמים.

ויעש בצלאל את הארן עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו, וכו' ויבא את הבדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן (פרק ל"ז פסוקים א'-ה')

כתוב באור החיים שג' פעמים שמוזכרים הארון בפסוקים אלו הן כנגד ג' ארונות שעשה בצלאל.

שבת שקלים

כתוב במדרש תנחומא ז"ל בבפרשת שקלים אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראים אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן זאת אומרת שבפרשת שקלים עומד על ידינו משה רבינו וזוקף לראשו של כל אחד ואחד.

בדין דאין מביאים מחצית השקל ממטלטלין.

הקשו המפרשים (שקל הקדש א' א') מדוע הרמב"ם השמיט את הדין להביא מחצית השקל ממטלטלין (בכורות נא). הרי לית מאן דפליג בדבר זה?

ושמעתי לתרץ שהיות והרמב"ם פסק שעל האדם למכור כסותו בשביל להביא מחצית השקל ממילא שמעיין שאין אפשר להביא ממטלטלין כי אם היה אפשר אז למה למכור כסותו שיביא את הכסות ויקח עודף, ואם כן הרמב"ם כן הביא דבר זה בתוך דבריו.

העלון נתרם	ההצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם
ולרפ"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י	הרב יצחק יעקב בן שנדל יפה בתושח"י
והרב אברהם בן שרל-שרה בתושח"י	והרב חיים בן שרה בתושח"י
והרב צבי יהודה בן פסיה בתושח"י	והחתן איתי בן אהובה בתושח"י
הרב בנימין בן ר' שלמה זלמן אפרים מצגר זצוק"ל נלב"ע ח' אב תשע"ט	
ורעייתו מרת לאה בת ר' שאול מצגר ע"ה נלב"ע כ"ד אדר א' תשע"ט (שנפטרו ללא זרע)	

ניתן לקבל את העלון במיל: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון אבל רק בין הסדרים 0534157546

ניתן להוריד את העלון באתר דרשו, ביום חמישי. הדרכה: לדרשו ובחורים הורדת עלונים לחפש עלון בשם פנינים נפלאים, (לעלון קוראים פניני הפרשה – פנינים נפלאים).

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת (פרק ל"ה פסוק ב')

למה כאן ולעיל פרשת כי תשא כתוב "שבת שבתון" ובפרשת יתרו ובפרשת משפטים כתוב "וביום השביעי שבת" ולא הוסיף הכתוב שבתון?

ומביא בס' גן רוה בשם ספר דבש השדה ליישב על פי מה שדרשו חז"ל (בברכות דף לה:): בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתם נעשית על ידי אחרים שנאמר "ועמדו זרים ורעו צאנכם" וגו' ובזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום מלאכתם נעשית ע"י אחרים שנאמר "ואספת דגנך", ולפי זה יש לומר דכאן אירי שעושים רצונו של מקום א"כ הששת ימים נחשב להם כשבת משום דמלאכתן נעשית ע"י אחרים, ושבת עצמו הוא שבת שבתון, משא"כ בפרשת כי תשא ובשאר מקומות הוזכר רק פעם אחת "שבת" משום דאירי שאין עושים רצונו של מקום ואז הם עצמם עובדים בששת ימים וע"כ שבת שלהם רק בדרגת שבת ולא שבת שבתון.

ועל פי זה לא קשה מה שכתוב הכא דכתיב ששת ימים "תעשה מלאכה" ובפרשת כי תשא כתוב "יעשה מלאכה", משום דהכא שעושים רצונו של מקום מלאכתם נעשית על ידי אחרים וזהו דכתיב "תיעשה" הינו על ידי אחרים, ובפרשת כי תשא מדובר שאין עושים רצונו ומלאכתם נעשית על ידם עם כן כתוב "יעשה מלאכה" הינו שהם בעצמם עושים המלאכה. (בספר דברך נצב בשמים)

ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' לאמר (פרק ל"ה פסוק ד')

למי יאמרו בני ישראל צריכים לאמור?

וביאר האור החיים שלצד שלא ידבר משה עם הנשים והקטנים הגם שיהיו שם וצוה לאמר להם הדברים, ואמרו זה הדבר וכו' לאמר ויתבאר על פי מה שאמרו בספרי (פ' תצא) ר' מאיר אומר טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר ור' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודד ומשלם עם כן, ואמרו בפ"א דנדרים (ט'): ב' אוקימתות א' שחולקים בנדר אבל בנדבה מודה ר' מאיר שיהא נודב ומשלם וכגון שהיה באופן שאינו בא לידי תקלה וכמעשה הלל שהיה מביא קרבנו כשהיא חולין לעזרה ושם היה מקדישה, והב' שחולקים בנדבה ולא אמר ר' יהודה אלא נודב אבל נודר לא, ונודב עצמו דוקא באופן שאינו בא לידי תקלה כנזכר יעין שם, ולפי זה יכיון הכתוב לומר על זה הדרך כי לצד שקדם לומר קחו מאתכם תרומה כל נדיב לבו אם כן בנדבה מדבר הכתוב, ולזה אמר זה הדבר פירוש הנדבה צוה ה' לאמר אותה פירוש דוקא במציאות זה שהוא שצוה ה' שתאמרו נודב ומשלם והוא בסדר שאינו בא לידי תקלה, לאוקימתא ראשונה יעלה דרכנו כר' מאיר ולאוקימתא ב' כר' יהודה.

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשת אתם, ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה (פרק ל"ה פסוקים א'-כ')

למה בתחילת הפרשה כתוב "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" וכאן נאמר "ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה" הרי זה דבר מובן מאליו כי יצאו מפני משה?

וביאר רבי אליהו לאפיאן שאינה דומה יציאה ליציאה ועל פי מראוהו של אדם ועל פי התנהגותו והליכתו ניכר מהיכן בא ומהיכן יצא ואם ראית אדם יוצא ממקום פלוני כל גופו מתנועע כמוכה ירח ודעתו זחה וגסה עליו ודע כי ודאי מבית מרזח יצא ובודאי שתה שם לשכרה ולעומת זאת אם ראית אדם יוצא ממקום פלוני ארשת פניו רצינית והליכתו שקולה ומדודה ואות הוא כי יצא מבית המדרש וכדומה וזהו שכתוב "ויצאו כל עדת ישראל מלפני משה" שכל הרואה אותם היה ידוע ומכיר מהיכן יצאו "מלפני משה".

ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה' (פרק ל"ה פסוק כ"ב)

מנין היה לנשות דור המדבר רכוש אשר יכלו לנדב אותו למשכן והרי מעשי ידיה של אישה

לבעלה?

וביאר אדמו"ר מגור שבמסכת כתובות (מז:): כתוב שתיקנו חז"ל שמזונותיה של אישה תחת מעשי ידיה ומטעם זה יכולה אישה לומר לבעלה "איני נזונית ואיני עושה" (שם נח:): נשות דור המדבר לא היו ניזונות מבעליהן שהרי היו באוכלי המן וכיון שכך אף מעשי ידיהן אינן לבעליהן והרי הם שייכים להן.

וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העדים (פרק ל"ה פסוק כ"ו)

כתוב ברש"י ד"ה "טוו את העדים" היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העדים היו טווין אותם.

מה היתה החכמה היתירה שבכך?

לכאורה לא היו הנשים בכלל הציווי שנצטוו בני ישראל על מלאכת המשכן שהרי מצוה זו אינה נוהגת בשבת שהרי אין מלאכת המשכן דוחה את השבת ונמצא שזו מצות עשה אשר הזמן גרמא ומצוה אשר הנשים פטורות ממנה וכיון שכן הרי גם אם היו הנשים עושות במלאכת המשכן לא היו אלא כאינן מצוות ועושות ושכרן לא היה גדול כמו אם היו מצוות ועושות?

וביאר אדמו"ר מאוסטרובצה שמשום כך נתחכמו הנשים לטוות את הצמר מעל גבי הבהמה שכן בצורה כזאת נעשית המלאכה כלאחר יד וצורה אשר אינה אסורה אלא משום שבות ואשר לא נאסרה במקדש ובדרך זו היה אפשר לעשות את מלאכת המשכן גם בשבת ומעתה אין זו מצות עשה שהזמן גרמא וכיון שהיא יכולה להעשות במשך כל ימי השבוע וזאת היתה חכמתם היתירה של הנשים אשר בטוויית הצמר על גבי הכבשים השכילו להיות ועושות וממילא גם לזכות בשכר רב יותר.

שם:

בגמ' סוטה (דף יב.) מבואר שהחכמה הזאת נעשית ע"י מרים,

ואומר הגר"ח קניבסקי שליט"א שזה מרומז בפסוק והנשים וגו' **בחכמה** ומרים היתה חכמה כי היא הייתה מילדת ומילדת נקראת חכמה כמש"כ איזהו חכם הרואה את הנולד.

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה (ל"ה ל')

מה טיבה של אותה ראייה?

וביאר אריז"ל שבשעה שנתבשרו ישראל כי יכופר להם עוון העגל במלאכת המשכן תהו בני ישראל והיה קשה בעיניהם להבין כי על ידי עשיית המשכן יתכפר להם חטא העגל וכדי להפיס את דעתם של ישראל וכדי להראות להם כי אמנם כן הוא שבבניית המשכן יתכפר להם חטא העגל אמר להם הקב"ה כי יתבוננו ויתנו את ליבם לראות מי הוא שהופקד בראשם של בוני המשכן, בצלאל אשר היה בן בנו של חור אשר נהרג כאשר סירב להשתתף בפולחן העגל ואות הדבר כי במשכן יכופר עוון העגל שהרי אין קטגור נעשה סניגור ואין זה אלא שיכופר עוון העגל בבניית המשכן.

ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה לדעת לעשת את כל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה ה' (פרק ל"ו פסוק א')

הרי אפילו לקיחת הנדבה עדיין לא לקח לעשות ואיך יוצדק לומר ועשה?

וביאר האור החיים שכוונה היא שהכין כלי אומנות הצריכין לעשות בהם כל פרטי המלאכה אשר צוה ה' לעשות כי צריכין כמה פרטי כלי אומנות, וזה שיעור הכתוב ועשה בצלאל וכו' את כל מלאכת פירוש כלים שהם מלאכת מעשה עבודת הקדש לכל אשר צוה ה' כי יש עבודת המתכות ועבודת כלי עץ ועבודת האבנים והאריגה, וצא ולמד מה שאמרו חז"ל (שבת מ"ט) כי המ' מלאכות כולן היו במקדש, ומהנשמע מהכתובים מובן כי ביום אחד הכינו כל כלי אומנות.